

dr. sc. Milan Bošnjak, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb

Hrvatska nacionalna manjina u 12 europskih država

*Dani europske baštine Baština i obrazovanje – učenje za život
Hrvatska manjina izvan Republike Hrvatske – stoljetni čuvari jezika, običaja i kulturne baštine
Knjižnice Grada Zagreba, Knjižnica Božidara Adžije, 15. rujna – 15. listopada 2020.*

STATUS I POLOŽAJ PRIPADNIKA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE

Autohtone hrvatske manjinske zajednice postoje u 12 europskih država te se smatra da trenutačno ima oko četvrt milijuna pripadnika hrvatske nacionalne manjine pri čemu se, uz službene statističke podatke pojedinih država, u obzir uzimaju procjene institucija i krovnih udruga hrvatske manjine, diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske, Katoličke Crkve i nekih međunarodnih organizacija.

Položaj i status pripadnika hrvatske nacionalne manjine različito uređen u pojedinim državama, sukladno zakonodavstvu te preuzetim međunarodnim ili bilateralnim obvezama tih država, kao i različitim povijesnim i političkim okolnostima.

Hrvati su **priznata nacionalna manjina** (sukladno zakonodavnom okviru pojedinih država) u:

- Mađarskoj
- Rumunjskoj
- Crnoj Gori
- Republici Austriji
- Republici Srbiji
- Slovačkoj Republici
- Republici Kosovo
- Češkoj Republici
- Talijanskoj Republici

Hrvati **nisu priznati kao nacionalna manjina** u:

- Republici Sjevernoj Makedoniji (no, postoji bilateralni sporazum o obostranoj zaštiti nacionalnih manjina)
- Republici Bugarskoj
- Republici Sloveniji

MEĐUNARODNA ZAŠTITA PRAVA HRVATSKE NACIONALNE MANJINE

Zaštita prava nacionalnih manjina definirana je u nekoliko važnih međunarodnih dokumenata, poput:

- *Povelja o građanskim i političkim pravima*, Ujedinjeni narodi, 1966. (članak 27.)
- *Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama*, Ujedinjeni narodi, 1992.
- *Europska povelja o regionalnim ili manjinskim jezicima*, Vijeće Europe, 1992.
- *Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina*, Vijeće Europe, 1994.

K tome, Republika Hrvatska je sklopila četiri sporazuma o obostranoj zaštiti nacionalnih manjina:

- *Sporazum između Republike Hrvatske i Republike Mađarske o zaštiti mađarske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Republici Mađarskoj*, Osijek, 1995.
- *Sporazum između Republike Hrvatske i Srbije i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i Crnoj Gori i srpske i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj*, Beograd, 2004.
- *Sporazum između Republike Hrvatske i Republike Makedonije o zaštiti prava hrvatske manjine u Republici Makedoniji i makedonske manjine u Republici Hrvatskoj*, Split, 2007.
- *Sporazum između Republike Hrvatske i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 2009.

MEĐUVLADINI MJEŠOVITI ODBORI ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA

- za praćenje provedbe sva četiri sporazuma uspostavljeni su **međuvladini mješoviti odbori (MMO-i)**
- Vlada Republike Hrvatske imenuje supredsjedatelja, zamjenika supredsjedatelja, tajnika i članove hrvatskog dijela MMO-a:
 - predstavnici nacionalnih manjina
 - predstavnici tijela državne uprave nadležnih za područja od posebnog interesa za pripadnike nacionalnih manjina
- koordinacijsko tijelo i nositelj poslova u vezi s pripremom i održavanjem sjednica MMO-a s hrvatske strane – Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske
- ključna uloga – predstavnici nacionalnih manjina
- na sjednicama MMO-a usuglašavaju se i donose preporuke objema stranama
 - unose se u Zapisnik koji potpisuju oba supredsjedatelja
 - upućuju se vladama obiju država u vezi s ključnim pitanjima i temama od vitalnog interesa za nacionalne manjine (kultura, obrazovanje, informiranje i službena upotreba manjinskog jezika, zastupljenost u javnim službama i predstavničkim tijelima)

MEĐUVLADINI MJEŠOVITI ODBORI ZA ZAŠTITU NACIONALNIH MANJINA

- sjednice MMO-a trebale bi se održavati jednom godišnje naizmjenice kod stranaka potpisnica sporazuma

MMO za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Mađarske – održanih 14 sjednica

- 15. sjednica održana 13. prosinca 2019. u Zagrebu

MMO za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije – održanih 8 sjednica

- 8. sjednica održana 12. i 13. ožujka 2019. u Zagrebu i Pakracu

MMO za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Sjeverne Makedonije – održane 4 sjednice

- 4. sjednica održana 8. srpnja 2019. godine u Zagrebu

MMO za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Crne Gore – održane 3 sjednice

- 3. sjednica održana 27. rujna 2018. u Podgorici

MMO između Republike Hrvatske i Mađarske
– OEES-ov ogledni primjer pozitivne prakse

Rad i pozitivni učinci ovoga MMO-a predstavljeni na tematskoj sjednici OEES-a održanoj u Beču u studenome 2016. godine kao ogledni primjer kvalitetne i učinkovite suradnje između država u području obostrane zaštite manjina.

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U AUSTRIJI

Hrvati u Republici Austriji: **gradišćanski Hrvati** (50.000) i **hrvatsko iseljeništvo** (80.000)

Područja: **Gradišće (Burgenland): Željezno, Gornja Pulja i Borta; Beč, Donja Austrija, Salzburg, Tirol, Vorarlberg, Koruška, Štajerska**

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **130.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Republici Austriji, ali prava ostvaruju samo u saveznoj pokrajini Gradišće.

- dvojezične škole u Velikom Borištofu i Borti, nastava hrvatskoga jezika i kulture u Gornjoj Pulji i Željeznom
- brojne institucije gradišćanskih Hrvata (u Gradišću i Beču)
- redakcija na ORF-u, tjednik „Hrvatske novine” i druge tiskovine
- u Željeznom je u ak. god. 2017./2018. pokrenut studij Gradišćanskohrvatski / Hrvatski jezik, na kojemu je uspostavljena i Katedra hrvatskoga jezika, prva katedra hrvatskoga jezika u državama njemačkog govornog područja
- uporaba jezika: dvojezični natpisi u hrvatskim mjestima u Gradišću (djelomično), hrvatski jezik koristi se u institucijama hrvatske manjinske zajednice i u medijima

Otvorena pitanja:

- Zakon o topografskim obilježjima i službenom jeziku
- formiranje Zajedničkog hrvatsko-slovenskog povjerenstva za unaprjeđenje statusa i
- ostvarivanje uvjeta za učinkovitu implementaciju članka 7. Državnog ugovora iz 1955.

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U BUGARSKOJ

Hrvati u Republici Bugarskoj predstavljaju ogranak janjevačkih Hrvata s Kosova, kao gradovi u kojima žive Hrvati spominju se **Sofija, Plovdiv, Čiprovci i Ruse**.

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: oko **500 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati nemaju priznat status nacionalne manjine, budući da Republici Bugarska zastupa ustavni princip jedinstvene nacije i ne priznaje status nacionalnih manjina drugim etničkim skupinama.

- nekoliko je udruga Hrvata: Kulturno prosvjetno društvo Hrvata u Bugarskoj, Građansko društvo Hrvata u Bugarskoj i Udruga bugarsko-hrvatskog prijateljstva „Biskup Josip Juraj Strossmayer”
- časopis „Hrvatske riječ”
- Katedra hrvatskoga jezika u Sofiji

Otvorena pitanja:

- nepriznat status nacionalne manjine
- slaba organiziranost Hrvata koji žive u Bugarskoj
- nedostatna financijska potpora domicilne države za kulturne programe i projekte postojećih hrvatskih udruga

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U CRNOJ GORI

Hrvati u Crnoj Gori najvećim dijelom nastanjuju područje **Boke kotorske**, a ima ih i u **Podgorici, Baru** i drugim mjestima.

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **10.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Crnoj Gori.

- poseban cenzus (0,35 %) za parlamentarnog zastupnika
- hrvatski jezik je u službenoj upotrebi
- mreža manjinskih institucija i udruga: Hrvatsko nacionalno vijeće (predsjednik Zvonko Deković), krovna udruga „Dux Croatorum“ (Tivat), Hrvatsko građansko društvo Crne Gore (Kotor) i 10-tak drugih
- Hrvatska radijska postaja Radio Dux, časopis „Hrvatski glasnik“
- iznimna materijalna i nematerijalna baština
- u Boki kotorskoj se nudi nastava hrvatskoga jezika i kulture u osnovnoj školi u Tivtu i Kotoru, učitelja upućuje i financira Republika Hrvatska
- Hrvatska građanska inicijativa (HGI) – parlamentarna politička stranka; g. Adrian Vuksanović, predsjednik i zastupnik u Skupštini Crne Gore; gđa Marija Vučinović, ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore

Temelji se na zemljovidu Kartografskoga odsjeka Ujedinjenih Naroda broj (No.) 4274 iz srpnja 2006.

Otvorena pitanja:

- upis Bokeljske mornarice i drugih artefakata vezanih uz Hrvate na listu UNESCO-ovih zaštićenih kulturnih dobara uz primjeren opis
- obrazovanje na hrvatskome materinskom jeziku
- povrat imovine

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U ČEŠKOJ

Hrvati u Češkoj Republici nastanjuju područje **Južne Moravske (Jevišovka, Dobro Polje i Nova Prerava)**.

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: oko **1.500 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Češkoj Republici.

- Hrvati su organizirani u dvije udruge: Udruga građana hrvatske narodnosti u Češkoj Republici i Udruga građana hrvatske narodnosti Češke i Moravske
- Katedra hrvatskoga jezika u Pragu
- u školama se ne uči i poučava hrvatski jezik

Otvorena pitanja:

- odgađanje završetka Hrvatskoga doma u Jevišovki
- slaba organiziranost Hrvata koji žive u Češkoj

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U ITALIJI

Hrvati u Talijanskoj Republici: **Moliški Hrvati** (2.000) i **hrvatsko isljeništvo** (60.000)
Područja: **pokrajina Molise** (Kruč, Mundimitar i Filič te odnedavno Tavela) i **pokrajina Furlanija-Julijska krajina** (Trst, Venecija i okolica); **Padova, Rim, Milano**
Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **62.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati u Moliseu imaju priznat status jezične manjine, dok Hrvati koji su autohtona zajednica u pokrajini Furlaniji – Julijskoj krajini nemaju priznat status jezične manjine, no 2017. su dobili potporu od pokrajine za očuvanje hrvatskoga jezika i kulture.

Postoji Ugovor između Republike Hrvatske i Talijanske Republike o zaštiti manjina (1996.).

- u regiji Molise postoji nastava hrvatskoga jezika i kulture u osnovnoj i nižoj srednoj školi, kao i u Trstu i u Rimu, učitelje upućuje i financira Republika Hrvatska
- Katedra hrvatskoga jezika u Rimu i Padovi
- dvojezični časopis „Insieme/Zajedno”

Otvorena pitanja:

- priznanje statusa Hrvatima u pokrajini Furlanija-Julijska krajina
- nedostatna financijska sredstva hrvatskoj jezičnoj manjini

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA NA KOSOVU

Hrvati u Republici Kosovo nastanjuju područja **Janjeva i Letnice**.
Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: oko **220 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Republici Kosovo.

- vrlo velika povezanost s Katoličkom Crkvom
- udruge Sv. Nikola i Hrvatska udruga mladih iz Janjeva
- Hrvatska stranka Kosova – politička stranka

Otvorena pitanja:

- osigurati zastupljenost Hrvata u parlamentu
- osigurati biološki opstanak

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U MAĐARSKOJ

Hrvati u Mađarskoj: **Bunjevci, Šokci, Raci, Dalmatini, gradišćanski Hrvati, pomurski Hrvati, podravski Hrvati i bošnjački Hrvati**
Područja: **Pečuh, Mohač, Šikloš, Baja, Kalača, Šopron, Koljnof, Sambotel, Jur, Kiseg...**

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **50.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status narodnosti u Mađarskoj.

- Hrvatska državna samouprava (g. Ivan Guban, predsjednik), središnje političko i administrativno tijelo Hrvata u Mađarskoj
- Savez Hrvata u Mađarskoj – krovna kulturna udruga
- 4 hrvatska vrtića (Budimpešta, Pečuh, Santovo i Sambotel)
- 4 hrvatske OŠ, 4 dvojezične OŠ, 2 hrvatske gimnazije (Pečuh i Budimpešta) i brojne škole, mogućnost učenja hrvatskog jezika na sveučilištima i visokim učilištima u Pečuhu, Budimpešti, Sambotelu i Baji
- brojne udruge i institucije, kao što su: Hrvatsko kazalište, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Hrvatski klub „August Šenoa”, Društvo hrvatskih novinara i dr...
- Nakladnička kuća CROATICA, redakcija na Mađarskoj televiziji, tjednik „Hrvatski glasnik” i druge tiskovine
- hrvatska manjina u Mađarskom parlamentu ima jednog predstavnika bez prava glasa tzv. glasnogovornika – g. Jozo Solga

Otvorena pitanja:

- ravnomjernija raspoređenost aktivnosti i potpore po cijeloj Mađarskoj
- pitanje redovnog zastupnika hrvatske manjine u mađarskom parlamentu

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U RUMUNJSKOJ

Hrvati u Rumunjskoj: **Karaševu, Lupak i 5 manjih mjesta u Karaš – Severinskoj županiji; Rekaš, Keča**

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **6.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Rumunjskoj.

- osiguran parlamentarni zastupnik (g. Slobodan Ghera)
- obrazovanje na materinskom jeziku – dvojezične osnovne škole u svim mjestima, Hrvatsko-rumunjska gimnazija u Karaševu
- uporaba hrvatskoga jezika, dvojezični natpisi, Hrvati načelnici općina
- dvije značajne udruge: Zajedništvo Hrvata u Rumunjskoj i Demokratski savez Hrvata u Rumunjskoj
- časopis „Hrvatska grančica”
- vrlo velika povezanost s Katoličkom Crkvom
- Katedre hrvatskoga jezika u Bukureštu i Temišvaru (od ak. god. 2017./18.)

■ Otvorena pitanja:

- opasnost od ukidanja nekih osnovnih škola radi smanjenja broja djece
- iseljavanje stanovništva

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U SLOVAČKOJ

Hrvati u Slovačkoj Republici nastanjuju područja oko **Bratislave (Čunovo, Hrvatski Jandrof, Devinsko Novo Selo i Hrvatski Grob)**

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **4.000 Hrvata**

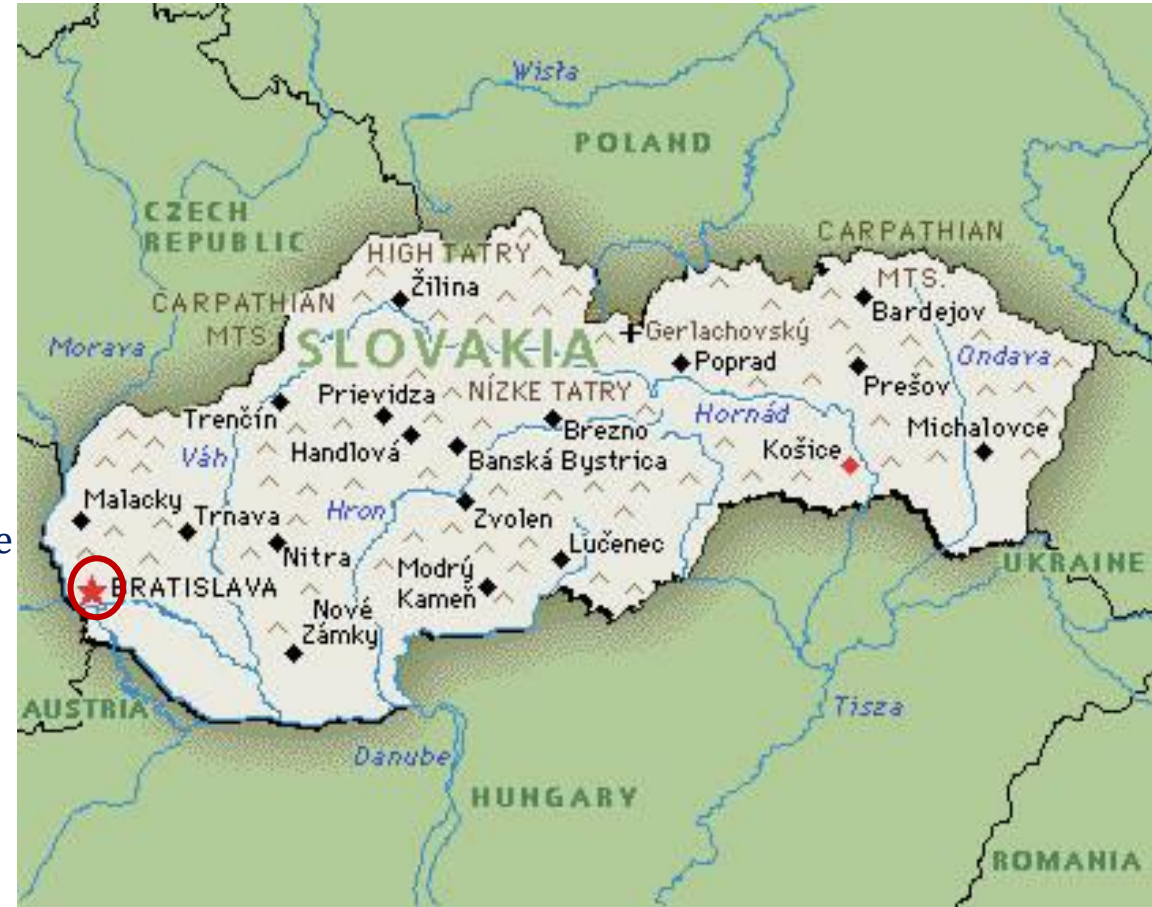
Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Slovačkoj Republici.

- krovna udruga Hrvatski kulturni savez u Slovačkoj te udruge u svim hrvatskim mjestima
- Muzej hrvatske kulture u Devinskom Novom Selu
- časopis „Hrvatska rosa“
- nastava hrvatskoga jezika i kulture u hrvatskim mjestima, učitelja upućuje i financira Republika Hrvatska
- Katedra hrvatskoga jezika u Bratislavi

Otvorena pitanja:

- osmišljavanje novih programa i aktivnosti u Hrvatskome kulturnom centru i Muzeju kulture Hrvata u Slovačkoj
- obrazovanje na hrvatskome materinskom jeziku

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U SJEVERNOJ MAKEDONIJI

Hrvati u Republici Sjevernoj Makedoniji nastanjuju područja **Skopja, Bitole i Štipa**.
Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: oko **4.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati nemaju priznat status nacionalne manjine, ali ostvaruju neka prava nacionalne manjine na temelju Sporazuma sklopljenog između dvije države.

- Hrvati su organizirani u nekoliko udruga, od kojih je najveća Zajednica Hrvata u Sjevernoj Makedoniji, ima sjedište u Skopju i nekoliko ogranaka; Makedonsko-hrvatsko društvo – Hrvatski kulturni centar u Bitoli...
- časopis „Hrvatska riječ“
- nastava hrvatskoga jezika i kulture u Skopju, Bitoli i Kočanima, učitelja upućuje i financira Republika Hrvatska
- Katedra hrvatskoga jezika u Skopju

Otvorena pitanja:

- rješavanje manjinskoga statusa
- nedostatna financijska sredstva domicilne države

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U SLOVENIJI

Hrvati u Republici Sloveniji nastanjuju područje **Bele krajine, slovenskog dijela Istre, uz rijeku Sutlu i Prekomurja te industrijska središta.**
Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **50.000 Hrvata**

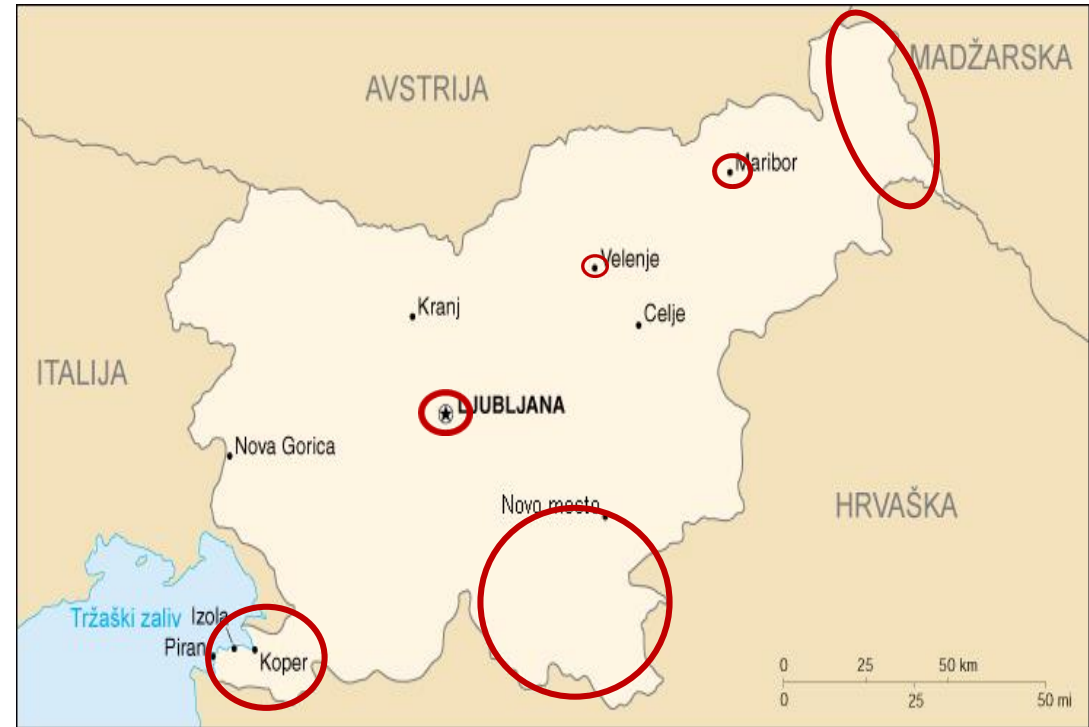
Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati su po svim relevantnim parametrima autohtona zajednica u Republici Sloveniji, no usprkos tome još nemaju status nacionalne manjine.

- Hrvatske udruge i društva organizirani su u okviru krovnog Saveza hrvatskih društava u Sloveniji; 15-tak društava
- časopis „Glasnik”, emisija na Radio Študentu
- nastava hrvatskoga jezika i kulture u Ljubljani, Mariboru, Lendavi, Velenju, Novom Mestu, učitelja upućuje i financira Republika Hrvatska
- Katedra hrvatskoga jezika u Ljubljani

Otvorena pitanja:

- nepriznat status nacionalne manjine
- nedostatna financijska potpora domicilne države za kulturne programe i projekte hrvatskih udruga
- Povjerenstvo za pitanje statusa Hrvata u Republici Sloveniji

HRVATSKA NACIONALNA MANJINA U SRBIJI

Hrvati u Republici Srbiji nastanjuju područje **Vojvodine (Bačka, Srijem i Banat)** te područje **Beograda**.

Prema procjeni Veleposlanstva Republike Hrvatske: **70.000 Hrvata**

Ostvarivanje manjinskih prava:

Hrvati imaju priznat status nacionalne manjine u Republici Srbiji.

- mreža manjinskih institucija i udruga: Hrvatsko nacionalno vijeće (središnja izborna institucija, predsjednica Jasna Vojnić), Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU Hrvatska riječ i još 40-ak aktivnih udruga
- hrvatski jezik se kao nastavni jezik (svi predmeti na hrvatskome jeziku) nudi u 5 škola Subotici i okolici, a u još 20-ak škola u Bačkoj i u Srijemu predmet Hrvatski jezik i kultura; pomoć Republike Hrvatske putem upućivanja učitelja hrvatskoga jezika od 2002. godine
- redakcija na TV Vojvodini, tjednik „Hrvatska riječ” i druge tiskovine
- hrvatski jezik u službenoj upotrebi u Skupštini Autonomne pokrajine Vojvodine i u općini Subotica i nekim mjesnim zajednicama s većinskim hrvatskim stanovništvom
- Demokratski savez Hrvata u Vojvodini (DSHV) – od 2020. više nije parlamentarna stranka
- u ak. god. 2018./2019. pokrenut lektorat hrvatskoga jezika na Sveučilištu u Novom Sadu
- Vlada Republike Hrvatske započela financiranje strateških projekata Hrvata u Vojvodini

Otvorena pitanja:

- Zajamčena zastupljenost u predstavničkim tijelima (članak 9. Sporazuma između dvije države)
- podjela Hrvata na subetničke skupine
- osnivanje katedre za hrvatski jezik

dr. sc. Milan Bošnjak, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zagreb

Hrvatska nacionalna manjina u 12 europskih država

„...nedvojbeno je da niti u prošlosti, niti u sadašnjosti, a niti u budućnosti hrvatska kultura nikako ne može biti cjelovita bez pripadnika hrvatske nacionalne manjine – u tome jedinstvenome i divnome mozaiku koji se uvijek obnavlja i razvija možda su najljepši kamenčići oni koji nose boje i oblike hrvatskih manjinskih zajednica.”

Bošnjak, Milan: *Hrvatska nacionalna manjina - pregled aktualnog stanja* // *Hrvatski iseljenički zbornik 2020.*, HMI, Zagreb, 2019., str. 42-56

Dani europske baštine Baština i obrazovanje – učenje za život
Hrvatska manjina izvan Republike Hrvatske – stoljetni čuvari jezika, običaja i kulturne baštine
Knjižnice Grada Zagreba, Knjižnica Božidara Adžije, 15. rujna – 15. listopada 2020.